

Amb Lluís Juste de Nin vam participar en l'aventura il·lusiónant de *Nacionalistes d'Esquerra*, el 1979, però jo no ho recordava. Va ser ell qui va fer-me'n memòria en retrobar-nos, al cap de molts anys, en una edició del Gat Perich que promovia l'amic Fer. A partir d'aquell moment, vam nuar una amistat creixent que, amb els viaranys diversos de la vida de cadascú, s'ha anat mantenint. Algun cop m'havia explicat que, quan era molt joveneta, la mare havia estat promesa de Josep Badia, independentista del morro fort, germà de Miquel, el famós *Capità collons*, assassinats per pistolers de la FAI. Dona de gran bellesa, havia captivat també l'escriptor Ramon Xuriguera, futur autor del reeixit *Els verbs catalans conjugats*. El final tràgic dels germans de Torregrossa va fer-li assegurar que no es casaria mai, afirmació que va desmentir l'aparició d'un basc a la seva vida, quan tenia ja 38 anys. Per això Juste de Nin era fill de pare basc, de qui conservava com un tresor el carnet d'identitat lliurat pel govern del seu país, en plena guerra, i, alhora,

L'elegància de dir-se 'de Nin'

Josep-Lluís Carod-Rovira recorda el costat més personal del dibuixant Lluís Juste de Nin (Barcelona, 1945) –que va faltar dijous passat–, a qui va conèixer ben a fons i amb qui va compartir amistat i experiències que explica en aquest article. Un record per a tot un referent de la cultura catalana.

Per Josep-Lluís Carod-Rovira
Fotografies de Jordi Play-Arxiu / [instagram.com/jordiplay](https://www.instagram.com/jordiplay)

tenia lligams de parentiu, per la branca catalana, amb els Nin músics, escriptors i polítics, com Andreu Nin, Anaïs Nin i Joaquim Nin. Ser un artista, doncs, un personatge únic, li venia de família. Educad i culte, elegant i diplomàtic, l'aspecte físic sempre molt acurat en delatava el gust per les bones maneres en qualsevol circumstància i lloc. Era un xic presumit i acostumava a vestir sempre amb camisa blanca, coll obert sense corbata per sota de l'americana negra, amb una cabellera generosa que ja havia gairebé enllestit la transició del gris cap al blanc definitiu, amb el format i la mida escrupolosament estudiats per donar una aparença espontània i natural, però pulcrament endreçada, amb un bigoti del mateix color destrament retallat, i unes sabates negres de bona factura per a marcar territori amb seguretat, arreu on es desplaçés.

Relacionat per la seva feina amb la casa parisenca Lacoste, educat al Liceu Francès, emprava aquesta llengua amb gran solvència, però li agradava de fer broma amb els amics tot parlant amb accent i gestualitat siciliana, convertit en tot un Vito Corleone, amb la veu rogallosa i tot, després d'haver vist un cop i un altre *Il padrino*. Dissenyador de moda durant molts anys per a la firma Armand Basi, amb la qual estava emparentat, va ser habitual de les desfilades de moda durant la seva vida laboral i es movia amb destresa en aquell ambient de glamur, estrictament professional, motiu pel qual era difícil de sospitar que havia estat compromès en el combat antifranquista des del PSUC. Ninotaire clandestí, signava els seus dibuixos com *El Zurdo*, en les publicacions en castellà vinculades a la premsa d'orientació eurocomunista, tan política com sindical; i, com *L'Esquerrà*, les col·laboracions regulars al setmanari *Canigó*. Com tants de la seva generació, amb una biografia de sigles similar, professava una veritable devoció cap a Manuel Vázquez Montalbán, a qui sempre es referia com *en Manolo*. I una admiració semblant manifestava també cap al dibuixant Perich. Home de tradició progressista, compromès amb l'Assemblea de Catalunya, abandonà el PSUC quan aquest partit no defensà el dret a l'autodeterminació en el procés constitucional espanyol. Durant temps, quan jo era a la política amb responsabilitats orgàniques i institucionals, em donava consells i assistia regularment a unes trobades al ja desaparegut Pitarrà amb tot de gent diversa, que jo convocava, i que avui qualificaríem de transversals. I no només parlava del fons, de les idees, de contingut, sinó també de les formes, de les maneres com socialitzar millor un projecte polític. Els darrers anys havia presidit el Cercle Catalanista, que, a recer de l'Ateneu Barcelonès, aplegava noms destacats, reunits per la seva complicitat amb la cultura, la democràcia i el país.

Marit de Neus Aranda, presidenta de consell d'administració del Teatre Nacional de Catalunya,

i pare de la novel·lista Tània Juste, va ser l'autor material del personatge de l'estilitzada Norma, la figura central de la primera campanya de normalització lingüística, mentre que Tísner en féu els guions. L'edició de diversos volums de novel·la gràfica, a la primera de les quals va tenir el detall de fer-nos-hi aparèixer dibuixats, a la Teresa i a mi, amb una magnífica combinació del blanc, el negre i el gris, l'han convertit en el referent més notable d'aquest gènere al nostre país. La seva singularitat física i estètica no en facilitava la precisió dels orígens nacionals. Se l'hauria pogut fer francès, o anglès, o suís, o italià, o fins i tot català, ja que podia ben bé semblar tot això, però no va ser mai, en absolut, un apàtrida, sinó un ciutadà nacional de pedra picada. Coneixia i estimava París, però la seva fidelitat primera, la seva passió, era italiana, i procurava estar-se una colla de dies a Venècia i fer també alguna escapada ràpida a Roma, cada any, com un ritual de compliment obligat.

És amb ell i la muller que vam hostatjar-nos al Minerva, un hotel magnífic i confortable de la capital italiana, on algun cop ells havien coincidit amb el cantant Raimon i Annalisa. El vestíbul era espaiós i acollidor i, als vespres, la música en viu semblava voler-se enramar fins a la clarabòia multicolor que en culminava l'estança, la darrera planta de la qual acollia una agradabilíssima →

La Norma va ser un personatge dibuixat per Lluís Juste de Nin —i a qui va donar veu Avel·lí Artís Gener, Tísner— que va servir per a la primera campanya de normalització lingüística impulsada des de la Generalitat de Catalunya el 1982.

#Nou Temps

EL PRIMER
SETMANARI
EN CATALÀ

EL NOSTRE,
EL TEU!

www.eltemps.cat

FES-TE'N SUBSCRIPTOR

a subscripcions@eltemps.cat
o telefona al 902 131 025

JUSTE DE NIN

Els darrers anys, havia presidit el Cercle Catalanista, que, a recer de l'Ateneu Barcelonès, aplegava noms destacats, reunits per la seva complicitat amb la cultura, la democràcia i el país.

→ terrassa, ideal per a les millors converses, les nits d'estiu, veritable oreig alliberador, després de les hores més xafogoses. Una placa a la façana recordava que, el febrer de 1846, s'hi hostatjà el general José de San Martín, el mític *libertador* d'Argentina, Xile i Perú. Ell ens descobrí alguns dels *seus* restaurants romans. Per exemple, Al Moro, a uns metres de la Fontana di Trevi, on ens féu tastar les obligades carxofes a la romana, sensacionals, acompanyades d'una mozzarella de búfala, de dimensions notables, en un espai atapeït, barroc, amb taules a tocar i uns cambrers d'aquells de tota la vida, amb la indumentària blanca tradicional, als quals en Juste coneixia i el coneixien. L'altre era L'Archimede, un dels preferits d'en Manolo, un establiment net i endreçat, d'ambient familiar, força concorregut, on els clients ocasionals i els turistes es barregen amb els despistats i els comensals de sempre, que són majoria, homes sols, parelles i famílies senceres. I, després de l'àpat, un cafè a peu dret a l'emblemàtic Sant'Eustachio. Ara ja no serà possible de tornar-hi, ni a segons quins altres indrets de París o de Venècia, sense que ens vinguin de cop, com una torrençada imparable, tot de moments, records, paisatges compartits.

En altres llocs algú ja parlarà del Juste de Nin més professional, el ninotaire, el

dissenyador de moda, però el Lluís que jo recordo, el que sempre em deia *collega*, a les converses, és tot un altre. Ell és qui em descobrí els colors de Roma, l'ocre, el safrà, el siena, colors terrosos que, algun cop, gosen decantar-se cap a tonalitats lleugerament rogenques, però d'un vermell contingut, que no acaba de decidir-se a ser-ne plenament. Són els colors d'aquella bellesa que ve de vell i que només adquireix aquesta personalitat cromàtica amb el lentíssim pas del temps, no sense un cert aire decadent que es reconcilia amb la vida, quan, tot d'una, com un regal inesperat, el verd, el lila o el rosa s'enfilen façana amunt, a través d'una vegetació generosa de plantes i flors, exuberant, pletòrica, embellint finestres i balcons, i pintant-los d'alegria. Ell, però, era més de Venècia que no pas de Roma, i aquesta era una de les nostres discrepàncies, ja que, a mi, el devesall infinit de romanticisme decadent de Venècia m'aclapara i m'entristeix profundament, com si m'hagués d'anar enfonsant irremeiablement entre les aigües, amb una lentitud de segles, imperceptible, com la mateixa ciutat. Venècia, per a mi, és un lloc per anar-hi, de segur que també tornar-hi, però no pas per quedar-s'hi. Roma, en canvi, activa les energies més lliures, més mediterrànies, més espontànies i te les fa viure, en forma de gent, colors, sons, olors, gestos, paraules, paisatges, menjars, begudes, racons...

El funeral del seu oncle, Armand Basi, em proporcionà una sorpresa positiva, malgrat el moment i el context. Quan em vaig acostar a donar el condol a la vídua, aquesta va ensenyar-me amb orgull la medalla d'or amb la figura de Sant Jordi que li encerclava el coll. "Era de l'Armand i mai no se la treia de sobre. Ara la duré jo", va dir-me amb veu baixa i amb un lleu somriure de complicitat, mentre girava la joia i me n'ensenyava l'anvers, la part que tocava la pell del cos, directament. Aquesta era totalment ocupada per una bandera quadribarrada, amb un estel blanc sobre un triangle blau. Vaig retornar-li el somriure i vaig acompanyar-lo amb un petó amic a cada galta. Quan li ho vaig comentar a en Lluís va estar-ne orgullós. Ara, l'un i l'altre, i en Manolo, i en Perich, i *tutti quanti* que han passat per la seva vida es deuen haver trobat, lluny de focus, passarel·les i neguits, en el blau immens i sense fi de la calma darrera. ●